

Szárász Miklós György

Repeszek

Takács Zsuzsa *Álom* című versében van egy mondat.

„Mennyire szeretem a magyarokat!”

Így. Felkiáltójellel.

Anélkül akár lebeghetne is. Nem azt mondom, hogy kérdőjellel vagy három ponttal (vagy akár csak eggyel) feltétlenül lebegne, csak azt mondom, hogy a felkiáltójel nélkül akár lebeghetne is. De ott a felkiáltójel.

Egy vallomásos írásában a költő így beszél álmaról, a versről, a mondatról: „Erre ébredtem, egy fél éve sincs, valóban, hogy szinte fuldokolva a torkomra futó könnyektől hangosan ezt mondom, a vers kulcsmondatát: *Mennyire szeretem a magyarokat!* Születésemtől készült bennem ez a mondat? És kitartott volna ennyi éven át, ha nem látok annyi hősiességet itt? Vajon lesz-e idő, amikor értelmét veszti ez a közlés az anyanyelvemen is, s nem lesz több egy furcsa álmom-mozzanatnál? Akár a boldog olasz, angol, spanyol vagy francia nyelven? És lesz idő, amikor szlovákul vagy románul is csupán az álmom emlék- és archemondata lesz?”

Ugyanabban a szép visszaemlékezésében azt is írja, hogy amikor az 1980-as évek elején Iowában időzött (az íróprogramon), akkor egy magyar prózaíró, „mint aki biztosra megy”, azt súgta volt a fülébe, hogy Budapest nem magyar, hanem német és zsidó város. Mire ő így szólt: „Nem tűröm, hogy tovább csonkítsátok az országomat. Elég volt Trianon.”

*

Ferdinandy Gyurka küldi Floridából:

„Az új évezredben, nyolcvanévesen azt látom, hogy a századik évfordulón az ország vezetői ismét Trianonról beszélnek. Hallgatom őket, de bevallom, sem a siránkozást, sem a vádaskodást nem szeretem. Másrészt feláll a szőr a hátamon, ha a nyugati

gyarmatbirodalmak politikusainak kioktatásait olvasom. Ha valakiknek, nekik van ehhez a legkevesebb joguk.”

*

Már megvolt a *Fájó Trianon* című könyvem vízivárosi bemutatójának az időpontja, amikor az első kerület új, ellenzéki – mivel ez a kifejezés manapság semmi információt nem hordoz, inkább úgy mondom, hogy feltétlenül kormányzatellenes – vezetése lefújta a tervezett rendezvényt. „Trianon nem a mi témánk.” Így szólt az indoklás. Nem lepődtem meg, nem is háborogtam, számítottam rá. Nem háborogtam, nem lepődtem meg, de elszomorodtam, mert tudom, amit ők nem, hogy de mennyire az ő témájuk (is) Trianon. Akkor is, ha nem tudják, akkor is, ha nem akarják, akkor is, ha leráznák magukról, mint kutya a bogáncsot. Nem szabadulhatnak tőle.

Mindannyian jobban járnánk, ha megpróbálnák tudomásul venni ezt. Ha a fájdalomukat elfogadnák. Nem kell ugyanazt érezni. Nem kell hamis együttérzést mutatni. Elég elhinni, elfogadni, tiszteletben tartani, hogy ez néhány millió embernek fáj...

Itt egy közbeszúrással kell élnem. Ha nem is meggyőződésem, de erős a gyanúm, hogy amúgy Trianon azoknak is fáj, vagy inkább úgy fogalmazok, hogy azok többségének is fáj, akik azt mondják: „Ez nem a mi témánk.” Hiszen még Révai József, a Magyar Kommunista Párt főkulturánoka is így beszélt 1945 őszén: „Újra trianoni Magyarország vagyunk. Ez minden magyarnak fáj. Nincs olyan magyar, akinek jólesne, hogy Nagyvárad Romániához tartozik. Nincs olyan magyar, aki ne sajtószívvel gondolna arra, hogy Kolozsvár Románia egyik tartományának a fővárosa.”

...elég elhinni, elfogadni, tiszteletben tartani, hogy Trianon él, nem múlt még el, nem lett történelem. Ha erre képesek lennének – nem többre, csak ennyire –, akkor jobban járnánk, jobban járna a nemzet, és jobban járnának ők is. Egyedül legfőbb ellenfelük, gyűlölt ellenségük, a kormányzó erő járna rosszabbul. Ilyen egyszerű ez.

*

Tizennyolc évesen öt hónapig a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában dolgoztam. Főnököm – egy, a Badacsony oldalából elszármazott, hóríhorgas férfi, akinek a szája sarkában állandóan mezítlás Szimfónia cigaretta fityegett, és aki Kerouacot, Allen Ginsberget meg Walt Whitmant olvasott, Ornette Coleman- és Charlie Mingus-lemezeket hallgatott a bebetonozott Lenco lemezjátszóján – a harmadik napon bevezetett az egyik raktárba, és rámutatott a mennyezetig érő polcok közt álló asztalkára. „Ez a tied. Úgy becsüld meg, hogy éveken át ennél ült Bibó István.”

A következő hónapokban én annál az asztalnál görnyedtem, senyedtem, tespedtem, gubbasztottam, terpeszkedtem, olykor feltettem szandálos sarkam a sarkára, és az egyetemi felvételre készülés ürügyén TŰK-jelzetű (titkos ügykezelésű) anyagokban, öngyilkosság-statisztikákban, népszámlálásokban, zárolt kutatói anyagokban bogarásztam. Egyebek közt beleolvastam dr. Benisch Artúr irataiba, aki a bécsi döntések előkészítésében a magyar delegáció kisebbségi szakértője és Teleki Pál bizalmasa volt. És életemben először ott, a székében tenyészve olvastam ájult gyönyörrel Bibó felszabadító sorait is: „Ki a felelős azért, hogy a magyar békeszerződés nemcsak a magyarság életkérdései szempontjából lesz súlyosan kedvezőtlen, hanem a Duna-völgyi megbékélés és a közép- és kelet-európai konszolidáció szempontjából is? [...] amikor a történeti Magyarország területi állományát az etnikai elv alapján bontják széjjel, ugyanakkor ezt az etnikai elvet Magyarország terhére nyilvánvalóan megsértik. Ez rettenetes lélektani sokkal jár... Ha azt akarjuk, hogy azok a jogosan keserű indulatok, melyeket a béketárgyalás módja a magyar közvéleményben kiváltott, ne fojtódjanak el, és ne forduljanak a magyar demokrácia vitális gyökerei ellen, akkor a béketárgyalások mikéntjével kapcsolatos érzelmeinknek a magyar demokrácia nevében hangot kell adnunk...”

*

Réges-régen, tizenhét alig múltam, Lengyelország felé zötykölődöm a vonaton. Akkoriban annyi magyar utazott a szép

Polóniába, hogy lengyel testvéreink szinte megutáltak minket, Krakkótól *Gdańskig* magyarul írták ki az üzletek ajtajára, hogy *Fagyi nincs, Forintot nem váltunk, Jégkrém elfogyott*, és én csodáltam őket, nem a Wawel miatt, nem a *Hamu és gyémánt* vagy a *Menyegző* miatt, nem is Katyn miatt, hanem mert a teherautósófőrjeik az útkereszteződésekben odagurultak a Lengyelhonban ideiglenesen állomásozó szovjet Vörös Hadsereg alakulatainak zászlócskával integető forgalomirányítóihoz, és miközben mellettünk orosz tankok dübörögtek, letekerték az ablakot, és ötven centiről lekurválták és megköpdösték őket. De most még csak ott vagyunk, hogy a vonaton zötykölődöm, és már szerelmes vagyok a svéd lányba, akivel a Keleti pályaudvaron ismerkedtem össze, az ablakban ácsorgunk, egyik cigarettát szívjuk a másik után, nevetünk, beszélgetünk valami zagyvaléknyelven, illetve ő németül és angolul egyformán jól tud, én keverem a német, angol és orosz szavakat, szőke, kék szemű, mosolygós, akarja érteni, tehát érti is, amit mondok, alkonyodik, a huszadik ciginél tartunk és a tizedik szlovákiai városnál, a szerelvény fékez, a lehúzott ablakra támasztott karomra teszi az állát, nézi a vasútállomás homlokzatán a feliratot, *Žilina*, rám pillant, és azt mondja: „Tuudom, ez is magyar város volt. Tudom, Trianon.”